

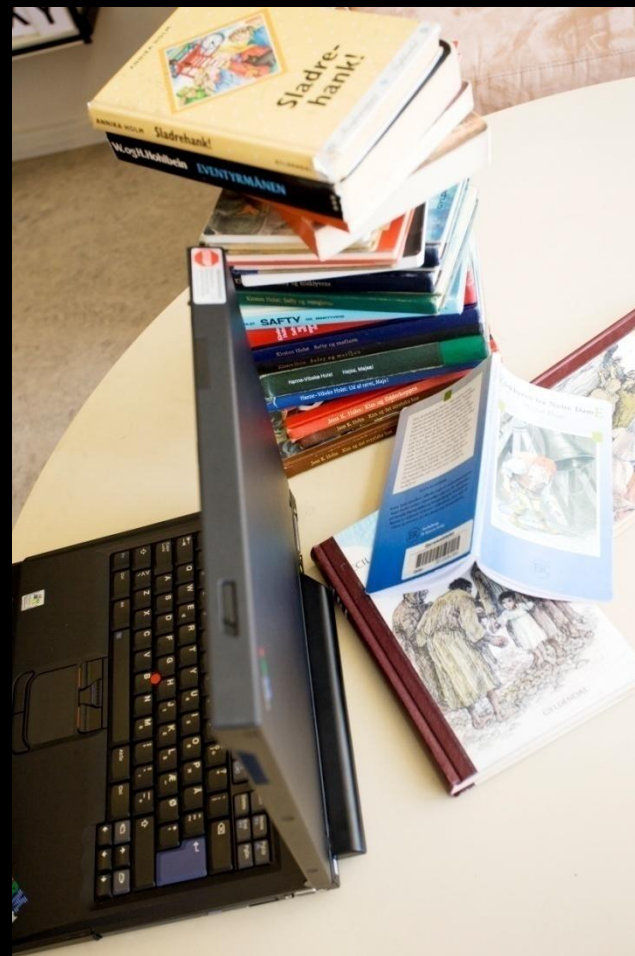
Skolebiblioteket og dansk

Thomas Illum Hansen
ph.d., lærebogsforfatter
og videntcenterleder

Læremiddel.dk –
Nationalt videntcenter
for læremidler

Et partnerskab mellem
University College Syd,
Sjælland og Lillebælt

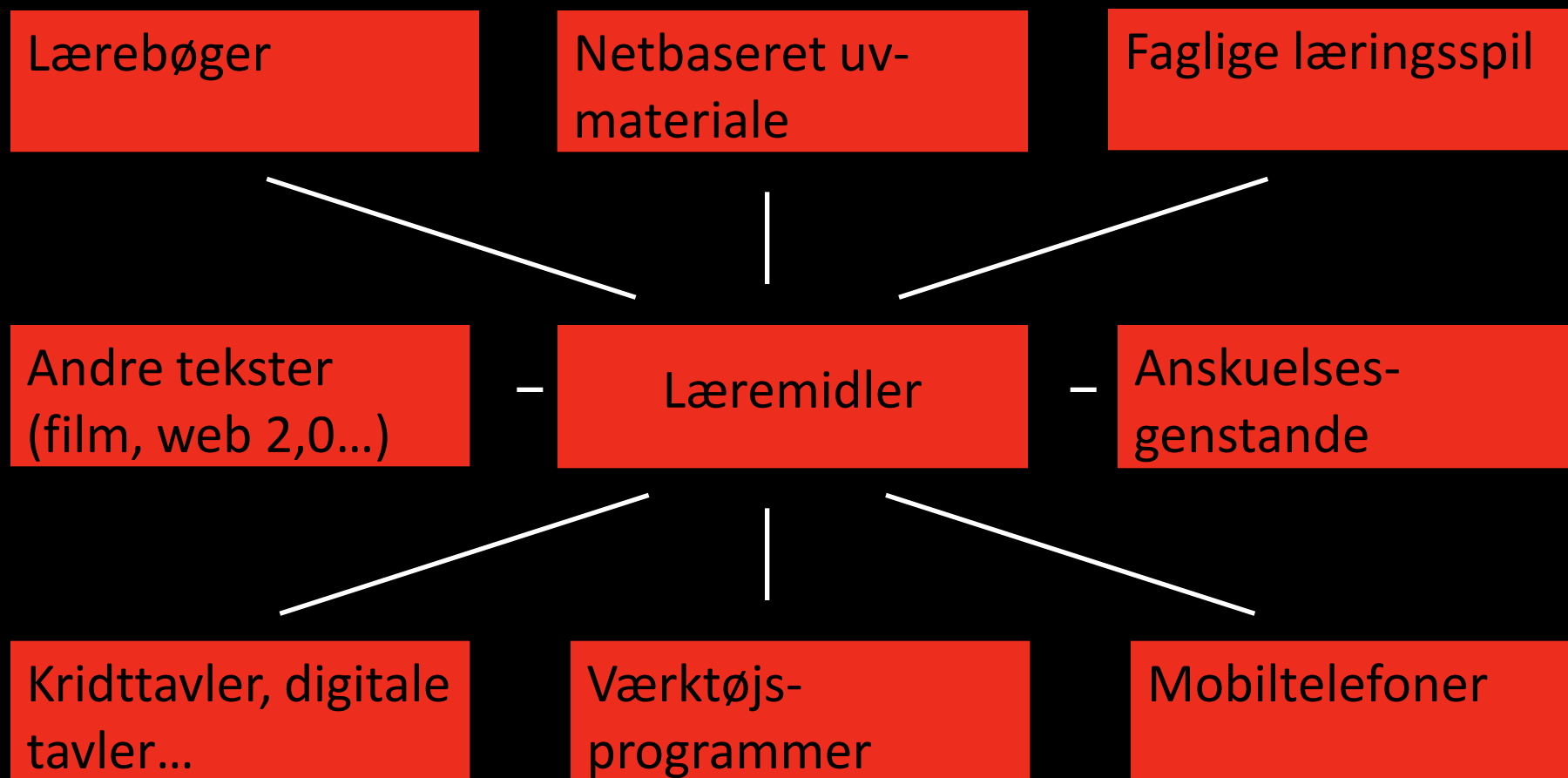
Hvad er læremidler?

- *Læremidler er materialer og værktøjer,*
- *der bliver anvendt som midler*
- *med læring som mål*

Hvad er læremidler?

Hvad er læremidler?

	Undervisningsmidler	Tekster	Redskaber
Type	Didaktiske læremidler	Semantiske læremidler	Funktionelle læremidler
Kendetegn	Mening + Facilitering + Didaktisk design	Mening båret af tegn	Facilitering af læring og undervisning
Eksempler	Lærebogssystem	Film og litteratur	Tavle og computer
Analysestrategi	Redidaktisering	Didaktisering	Didaktisering

Inspireret af Jens Jørgen Hansen

Tekst, redskaber og didaktisk design

Redaktionen - Windows Internet Explorer

http://skole.ekstrabladet.dk/Redaktionen/Pages/Default.aspx?mode=teacher&editorialGroupId=178

Skole Ekstra Bladet V. 1.191

Krengerne Besøg redaktion: Lærers redaktion Du er logget på som: Anne Lisbeth Olsen

INTRO AVISENS PROFIL PLANLÆGNING RESEARCH FOTO FOKUS SKRIV LAYOUT DEADLINE

JEG ARBEJDER PÅ: --- Vælg artikel --- AVISENS DEADLINE: 0 Dage

TIDSPLAN

V. 1.110 Tilføj artikel

Krengerne Redaktion: Lærers redaktion

Artikler	Ansvarlig	Startdato	Dage	August
▲ Drengen og ålen		8. august	6	
✓ Research		8. august	4	
! Foto		9. august	3	
! Fokus		8. august	3	
! Skriv		10. august	3	
! Layout		12. august	2	
▲ Flodhesten		10. august	4	
! Research		10. august	3	
! Foto		12. august	2	

HJÆLP Gem

FASEFILM TIDSPLAN

RESSOURCER

test note

Note note

ASSISTENTER

Idé Her kan I få hjælp til at få idéer til artikler.

Tidsplan Her kan I få hjælp til at lave en tidsplan for jeres arbejde.

Udført Internet | Beskyttet tilstand: Til 100%

Læremiddelanalyse

Udtryk

Aktivitet

Tilgængelighed

Differentiering

Progression

Indhold

Parametre

1. Tilgængelighed

- Indhold
- Udtryk
- Aktivitet

2. Differentiering

- Indhold
- Udtryk
- Aktivitet

Elev-
perspektiv

3. Progression

- Indhold
- Udtryk
- Aktivitet

4. Facilitering

- Planlægning
- Gennemførelse
- Evaluering

5. Integritet

- I realisering af mål
- I formidling af indhold
- I aktivering af elever

Lærer-
perspektiv

6. Legitimitet

- Folkeskoleloven
- Fælles Mål
- Faglig viden

Samfunds-
perspektiv

Legitimitet

Facilitering

Tilgængelighed

Progression

3

1

5

2

4

Diffusion

Analysetekst

Brødtekst

18

FANTASTISKE FORTÆLLINGER

over hele kroppen, også i ansigtet, og det var det værste. Han kunne umuligt vise sig nogen steder nu. Men faktisk kunne han ikke tillade sig alle disse beklagelser. Han opnåede nemlig, hvad han så brændende havde ønsket. Overalt blev han peget ud, man lo og undrede sig eller blev forfærdet, og han blev kendt som Den grønne dreng. Han blev vist frem på film og i fjernsynsshow. Berømt blev han altså.

Om han også blev rig, vides ikke.

(2002)

Læs novellen *Rig og berømt*

- Hvad handler novellen om, hvis vi læser på linjerne og tager ordene bogstaveligt?

- Lav en personkarakteristik af drengen, Martin.

Stil to spørgsmål, som I kan finde svar på i teksten, og besvar dem.

- Hvad betyder det, at Martin bliver grøn? Nu skal der læses mellem linjerne.

- Find tre forhold i teksten, som du synes, det er vigtigst at få svar på for at forstå teksten rigtigt.

- Formuler de tre forhold som spørgsmål.

- Drøft jeres spørgsmål, og begrund, hvilke der er de vigtigste at få svar på.

- Svar på spørgsmålene, og diskutere svarene.

- Kan I blive enige om novellens budskab?

- Hvad tænker I om novellens budskab? Så skal der læses bag linjerne.

Faktaboks

MOTIV

Motivet er knyttet til en eller flere personer i teksten. Motivet er det, der får personerne til at handle og dermed driver handlingens konflikt frem mod en løsning.

Gennemgående motiver i genren fantastiske fortællinger: kampen mellem det gode og det onde, hævn, visioner og hallucinationer, særpregede drømme, dobbeltgængeren, det fremmede barn, søgen efter identitet, legetøj, der bliver levende.

Motivet: Det fremmede barn

Drengen, Martin, går som prinsen i eventyret efter rigdom og berømmelse. Ifølge ham er det stik imod hans forældres drømme og ønsker, og på den måde føler han sig som et fremmed barn i sin søgen efter identitet.

Dette motiv er velkendt og er et af de mest brugte i genren fantastiske fortællinger. Motivet er inspireret af en af de første romaner inden for denne genre, nemlig den tyske forfatter E.T.A. Hoffmanns roman *Det fremmede barn* (1817).

Motivet benyttes også i nutidige ungdomsromaner, for eksempel i *Englebarnet* af Kim Fupz Aakeson og Bent Hallers *Neondrengens profeti*.

19

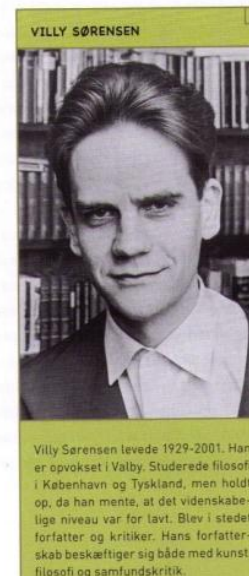
Før I læser novellen *De to tvillinger* af Villy Sørensen

- Tænkeskriv i tre minutter om det, du kommer til at tænke på, når du læser titlen *De to tvillinger*.

Mens I læser novellen *De to tvillinger*

- Mens du læser novellen, skriver du det ned, der underer dig. Det, der virker underligt. Husk at notere, hvor i teksten du finder det.

Opgave

Biografi

Didaktiske læremidler er

1. Multimodale

- De kombinerer repræsentationsformer: krop, genstande, billede, diagram, sprog og symbolske skrifttegn

2. Genrehybride

- De kombinerer genrer: grundbog, opgavebog, kopimappe, lærervejledning...

3. Tekstligt komplekse

- De kombinerer teksttyper: formidlingstekst, opgavetekst, analysetekst og metatekst

4. Sprogligt komplekse

- De kombinerer sproglige fremstillingsformer: fortællende, instruerende, beskrivende, forklarende og argumenterende

Fremstil- lingsform	Berette	Instruere	Beskrive	Forklare	Argumentere
Funktion	Fremstiller et begivenheds-forløb med aktører, handlinger, omgivelser og en tidslig rækkefølge (hvem, hvad, hvornår)	Foreskriver handlinger for potentielle aktører (gøre hvad, med hvad, hvordan)	Beskriver informerende ud fra faglig systematik (fra specifik beskrivelse til almen klassifikation)	Forklarer sammenhænge på en generel måde, som ikke umiddelbart kan sanses (fra specifik beskrivelse til almen forklaring)	Fremstiller og begrundet et eller flere synspunkter med henblik på at få en modtager til at overtage et bestemt synspunkt
Eksempler	Gyserhistorie eller ferie-postkort i Dansk, regnehistorie i Matematik, procedure-beretning om et eksperiment i Fysik	En opskrift eller procedu-reanvisning i Hjemkundskab en opgave i Matematik eller en dreje-bog for et for-løb i Dansk	En beskrivelse af menne-skets indre organer i Biologi eller af genrer inden for sagprosa i Dansk	En forklaring i Historie på, hvordan 2. Verdenskrig udviklede sig, og hvorfor, eller i naturfag på, hvordan en plante udvikler sig, og hvorfor	En argumenta-tion for økologi i naturfag, mod samarbejds-politik under 2. Verdenskrig i Historie eller et læserbrev i Dansk

Læremidler er genrehybride

18

FANTASTISKE FORTÆLLINGER

over hele kroppen, også i ansigtet, og det var det værste. Han kunne umuligt vise sig nogen steder nu. Men faktisk kunne han ikke tillade sig alle disse beklagelser. Han opnåede nemlig, hvad han så brændende havde ønsket. Overalt blev han peget ud, man lo og undrede sig eller blev forfærdet, og han blev kendt som Den grønne dreng. Han blev vist frem på film og i fjernsynsshow. Berømt blev han altså.

Om han også blev rig, vides ikke.

(2002)

Læs novellen *Rig og berømt*

- Hvad handler novellen om, hvis vi læser på linjerne og tager ordene bogstaveligt?

- Lav en personkarakteristik af drengen, Martin.

Stil to spørgsmål, som I kan finde svar på i teksten, og besvar dem.

- Hvad betyder det, at Martin bliver grøn? Nu skal der læses mellem linjerne.

- Find tre forhold i teksten, som du synes, det er vigtigst at få svar på for at forstå teksten rigtigt.

- Formuler de tre forhold som spørgsmål.

- Drøft jeres spørgsmål, og begrund, hvilke der er de vigtigste at få svar på.

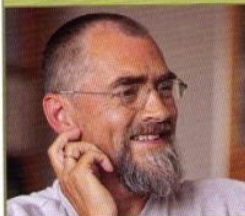

- Svar på spørgsmålene, og diskuter svarene.

- Kan I blive enige om novellens budskab?

- Hvad tænker I om novellens budskab? Så skal der læses bag linjerne.

BENT HALLER

Bent Haller er født ved Bangsbostrand ved Frederikshavn den 5. juni 1946. Han har skrevet over 50 bøger, fortrinsvis romaner og noveller for børn og unge. Haller har modtaget flere priser, blandt andet Kulturministeriets Børnebogspris i 1970 for bogen *Indianeren*. I 1970'erne skabte Bent Hallers bøger debat om, hvad en børnebog kan indeholde. Aviser og nogle politikere kritiserede hans bøger voldsomt, og flere biblioteker ville ikke indkøbe og udlåne dem.

Motivet: Det fremmede barn

Drengen, Martin, går som prinsen i eventyret efter rigdom og berømmelse. Ifølge ham er det stik imod hans forældres drømme og ønsker, og på den måde føler han sig som et fremmed barn i sin søgen efter identitet.

Dette motiv er velkendt og er et af de mest brugte i genren fantastiske fortællinger. Motivet er inspireret af en af de første romaner inden for denne genre, nemlig den tyske forfatter E.T.A. Hoffmanns roman *Det fremmede barn* (1817).

Motivet benyttes også i nutidige ungdomsromaner, for eksempel i *Englebarnet* af Kim Fupz Aakeson og Bent Hallers *Neondrengens profeti*.

MOTIV

Motivet er knyttet til en eller flere personer i teksten. Motivet er det, der får personerne til at handle og dermed driver handlingens konflikt frem mod en løsning.

Gennemgående motiver i genren fantastiske fortællinger: kampen mellem det gode og det onde, hævn, visioner og hallucinationer, særprægede drømme, dobbeltgængeren, det fremmede barn, søgen efter identitet, legetøj, der bliver levende.

19

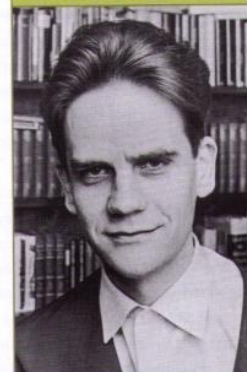
Før I læser novellen *De to tvillinger* af Villy Sørensen

- Tænk skriv i tre minutter om det, du kommer til at tænke på, når du læser titlen *De to tvillinger*.

Mens I læser novellen *De to tvillinger*

- Mens du læser novellen, skriver du det ned, der undrer dig. Det, der virker underligt. Husk at notere, hvor i teksten du finder det.

VILLY SØRENSEN

Villy Sørensen levede 1929-2001. Han er opvokset i Valby. Studerede filosofi i København og Tyskland, men holdt op, da han mente, at det videnskabelige niveau var for lavt. Blev i stedet forfatter og kritiker. Hans forfatterkab beskæftiger sig både med kunst, filosofi og samfundskritik.

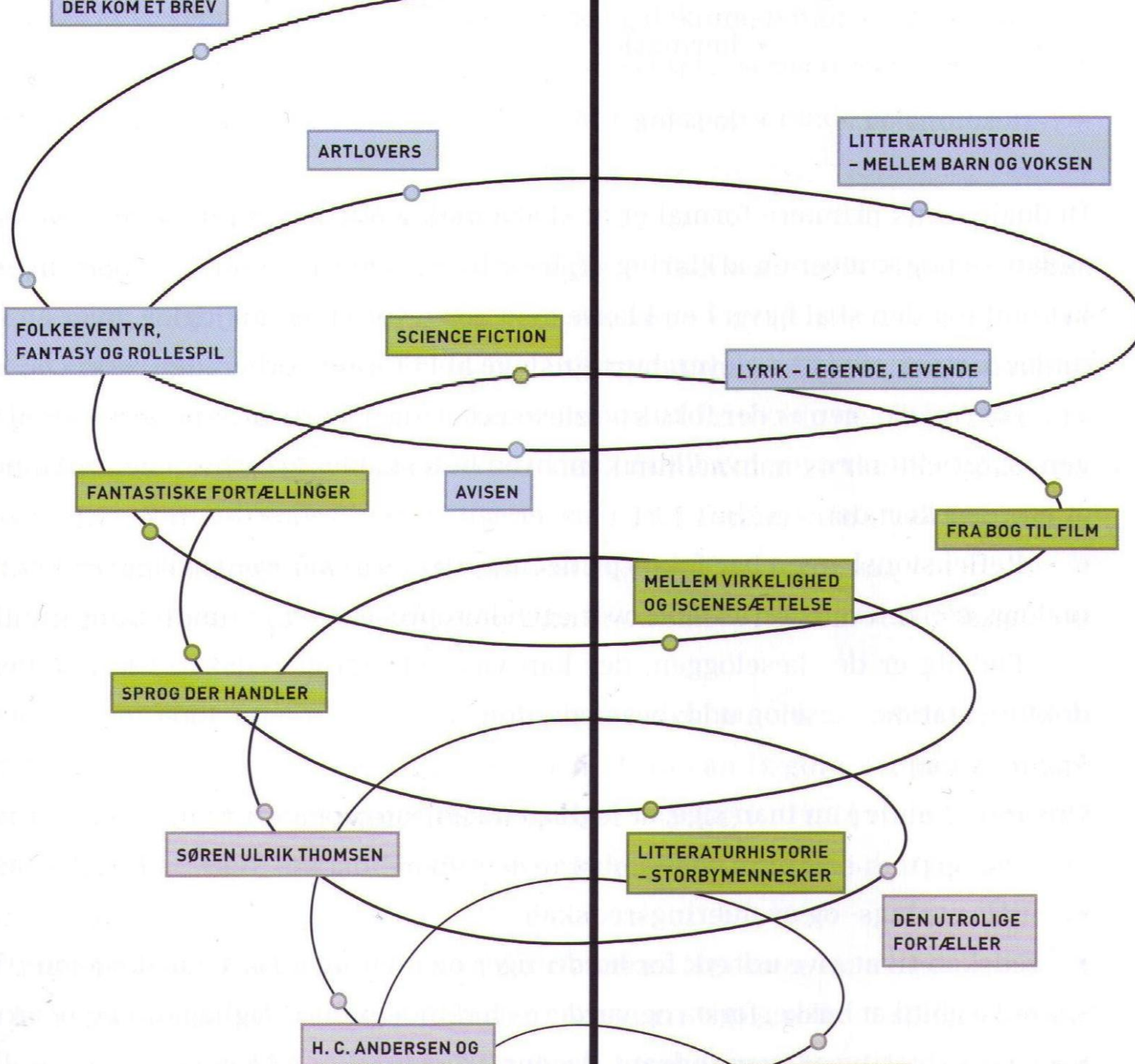
Udtryk: genrer og fremstillingsformer

Farve	Genrer	Fremstillingsformer	Teksttype	Teksttype
Lysegul	Skønlitteratur og sagprosa	Berette, beskrive, forklare, argumentere	Analysetekst	Primærtetekst
Hvid	Brødtekst	Beskrive, forklare, argumentere	Formidlings-tekst	Paratekst
Grå	Faktaboks	Forklare	Formidlings-tekst	Paratekst
Grøn	Biografi	Berette, beskrive	Formidlings-tekst	Paratekst
Brun	Opgaver	Instruere	Opgavetekst	Paratekst
Mørkegul	Evaluering	Instruere	Metatekst	Paratekst

VILD MED DANSK 7

VILD MED DANSK 8

Læremidler er multimodale

Lyt til Brødrene Løvehjerte
og skriv en anmeldelse

Chat en fantastisk
fortælling

Anmeld Eksamen

Indtal dit radiohøresp

Kriterier for
fiktionsskrivning

Ideer til supplerende
læsning

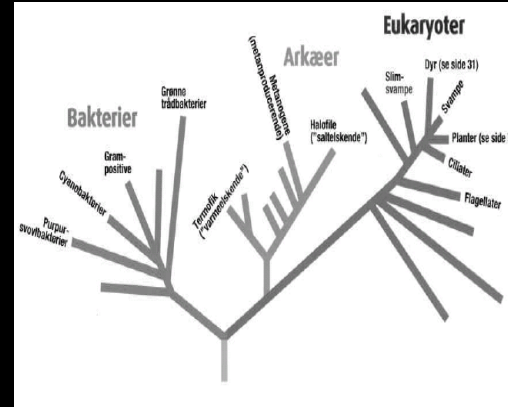
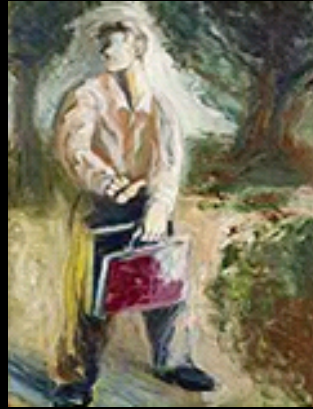
Skriv en fantastisk
fortælling ud fra et
maleri

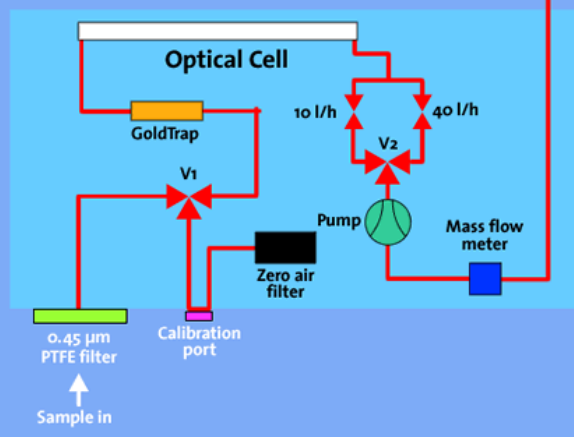
Tips til infosøgning

-> FANTASTISKE FORTÆLLINGER
- MELLEM EVENTYR OG VIRKELIGHED

Repræsentationsformer

UT-3000: Flow diagram

Les ligningerne.

A	$27 + x = 59$	E	$45 : x = 9$
B	$x + 33 = 76$	F	$64 : x = 8$
C	$46 - x = 21$	G	$x : 7 = 8$
D	$x - 51 = 44$	H	$x : 10 = 11$

$$12 - x = 7$$

$$x + 12 = 20$$

$$4 \cdot x = 8$$

$$x + 7 = 25$$

$$8 + x = 17$$

$$10 \cdot x = 20$$

$$100 - x = 17$$

$$20 : x = 4$$

Repræsen- tationsform	Kropslig	Genstands- mæssig	Billedlig	Diagram- matisk	Sproglig	Symbolsk
Typer	Gestik/ mimik/ kinæstese	Anskuelse/ eksperiment	Statisk/ dynamisk, animeret/ ikke- animeret, 2.d./ 3.d.	Statisk/ dynamisk, 2.dim./ 3.dim.	Tale/skrift	Symbolske skrifttegn
Eksempler	Hænder i bevægelse som repræ- sentation af kontinental- pladernes forskydning	Forstenet søpindsvin, udstoppet ugle, fløde- bolleeksperi- ment...	Foto, film, maleri, tegnofilm, ikoner, model af by eller af skib ...	Graf, land- kort, søjle- diagram, flow- diagram, modelskitse ...	Brødtekst, opgave- tekst, billedtekst, faktaboks, biografi, dialog...	Matematisk notation, formler i kemi og fysik...
Funktion	Forankrer forståelsen i en kropslig oplevelse og fornemmelse	Forankrer forståelsen i kropslig oplevelse af og interak- tion med genstande	Skaber gen- kendelse og konkret bil- ledlighed	Skaber præcision og abstrakt billedlighed	Pakker infor- mationer og skaber sammen- hængende forståelse	Pakker in- formationer og repræ- senterer generelle lovmæssig- heder

Repræsentation af rum

267

Fugleperspektiv

Ved fugleperspektiv ser man tingene fra oven. Fugleperspektiv kan give beskueren en følelse af at være i kontrol, at have overblik, og måske endda magt.

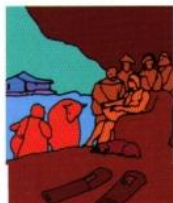
Frøperspektiv

Ved frøperspektiv ser man tingene fra neden. Frøperspektivet tildeler beskueren en ydmyg eller magtesløs position. Figurer kan virke monumentale og måske også truende.

Luft- eller farveperspektiv

Man kan skabe billeddybde ved hjælp af farvelægning. Så udnytter man, at farver har forskellige „temperaturer“. Man taler om varme og kolde farver. De varme farver (rød, brun, orange) virker „nære“ og de kolde farver (blå, violet,

grå, hvid) virker „fjerne“.

Ved luft- eller farveperspektiv placerer man de varme farver i forgrunden. „Lunkne“ eller neutrale farver (grøn) lægges i mellemgrunden. De kølige farver i baggrunden. Så virker det som om forgrunden trænger sig på, og baggrunden fortoner sig i det fjerne.

Overlapning

Overlapning er når et element dækker over et andet og dermed skaber et indtryk af „foran“ og „bagved“. Ved overlapning er der en lille afstand mellem objekterne. Der er skabt en begrænset dybde i billedet.

Repræsentation af tid

219

L ink	Konventionel og entydig multimodalitet			Kreativ og flertydig multimodalitet		
Type	Konkretisering	Præcisering	Forklaring	Komplemen- tering	Udvidelse	Problematisering
Eksempler	Statuesamling /billeder i læsebog anskueliggør handlingen i en tekst	Billedtekst/ diagram over flugtveje præciserer et billede af en flugt	Billedtekst forklarer, hvordan en plante på et billede udvikler sig, og hvorfor	Billedstribе og dialog i en tekst supplerer hinanden og gør det muligt at forbinde krop og replik	Filmklip om social adfærd blandt rotter anskueliggør en web-tekst om storby og socialitet	En opgave med en karikaturtegning af en politiker, hvor billedets ironi underminerer politikerens udsagn
Funktion	Abstrakt → konkret: Krop/genstand billede/ diagram konkretiserer sprog/ symbolsk skrift	Konkret → abstrakt: Diagram/sprog symbolsk skrift præciserer krop/ genstand/ billede	Konkret → abstrakt: Diagram/sprog symbolsk skrift forklarer krop/ genstand/ billede på en generel måde	Abstrakt + konkret: Krop/genstand billede/diagram sprog/symbolsk skrift supplerer hinanden	Abstrakt >< konkret Krop/genstand billede/diagram sprog/symbolsk skrift udvider hinanden og skaber et nyt, flertydigt udtryk	Abstrakt ↔ konkret Krop/genstand billede/diagram sprog/symbolsk skrift problematiserer hinanden og skaber et kontrastfyldt udtryk

Lærers rolle

Lærebogen: Vild med dansk

Metakognitive opgaver til lærebogens primærtekster

Multimodal fremstilling

Formel genreprogression

Tydelig progression og evaluering

Læreren: Planlægning

Metakognitive opgaver til lærebogens paratekster

Multimodale læseforståelsesstrategier

Funktionel genreprogression

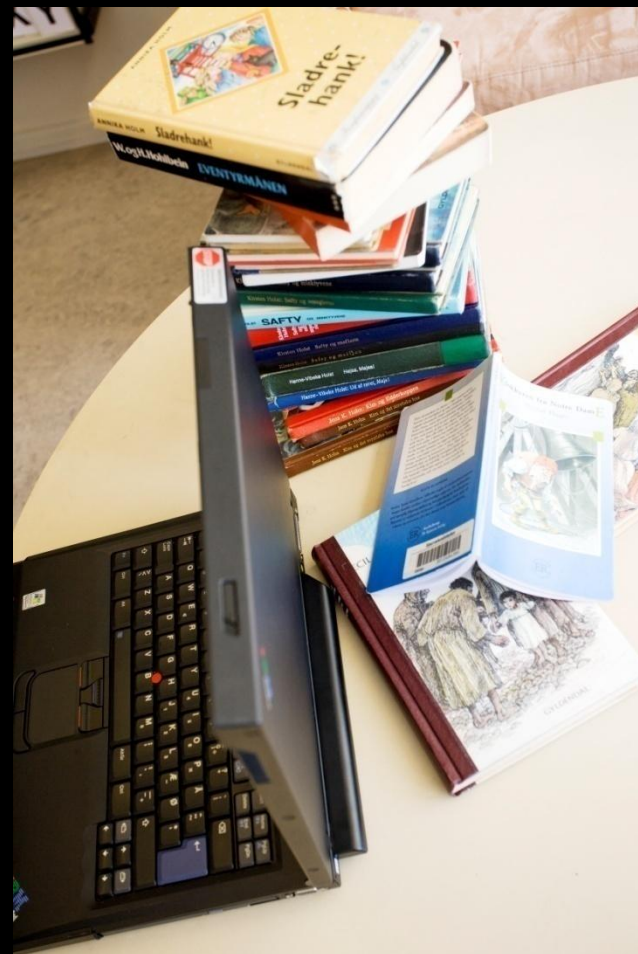
Tydelige kriterier for læseudvikling (progression og evaluering)

Det gode undervisningsmiddel

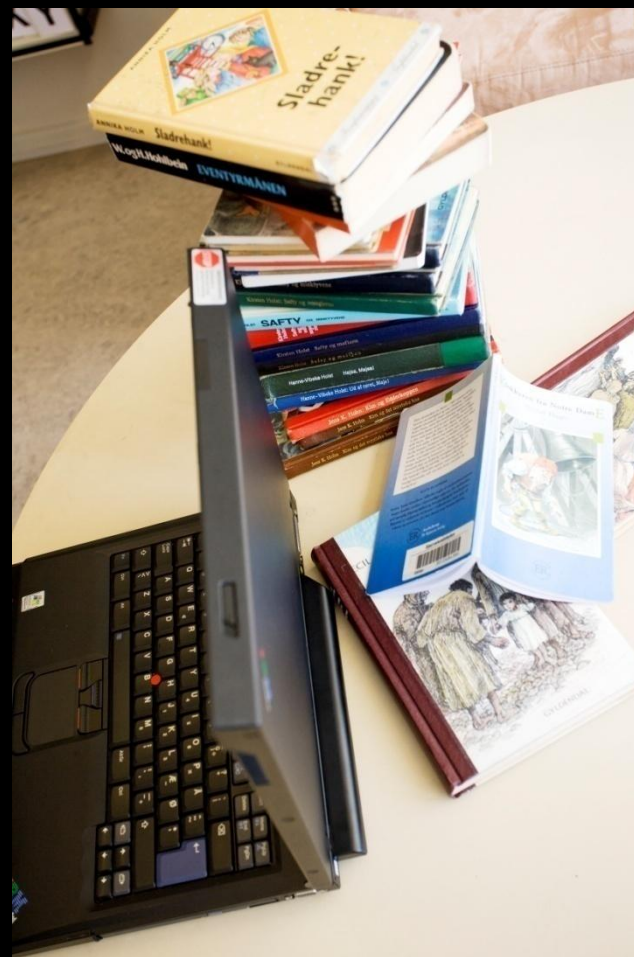
- Det gode undervisningsmiddel ligger inden for elevens nærmeste udviklingszone,
- men også inden for lærerens og skolens nærmeste udviklingszone.

Læremiddelkompetencer

- At analysere og vurdere læremidler
- At konstruere læremidler
- At finde, validere og kombinere informationer og læringsressourcer
- At planlægge, gennemføre og evaluere brug af læremidler
- At diskutere og begrunde valg og brug af læremidler
- At reflektere over og diskutere skolens og faggruppernes læremiddelkultur
- At bruge læremidler som løftestang for udvikling af faget og af skolen
- At have et fagsprog om læremidler

Legitimitet

Facilitering

Tilgængelighed

Progression

3

1

5

2

4

Diffusion